

ARAŞTIRMA / RESEARCH

Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik Tarihi Eğitime İlişkin Görüşleri Hakkında Bir Fenomenolojik Pilot Çalışma*A Phenomenological Pilot Study on the Opinions of Nursing Students Related to Nursing History Education*Esra AKIN PALANDÖKEN¹, Nermin ERSOY², Duygu YILDIRIM¹, Merve KIRŞAN³, Yasemin TOKEM⁴¹İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı²Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Temel Tıp Bilimleri Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı³Bartın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı⁴İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

Geliş tarihi/Received: 27.08.2020

Kabul tarihi/Accepted: 19.10.2020

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Duygu YILDIRIM, Arş. Gör.

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Çiğli/İZMİR

E-posta: duyguyildirim6@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0223-0016

Esra AKIN PALANDÖKEN, Prof. Dr.

ORCID: 0000-0002-8182-492X

Nermin ERSOY, Prof. Dr.

ORCID: 0000-0002-1292-3318

Merve KIRŞAN, Öğr. Gör.

ORCID: 0000-0002-5854-4743

Yasemin TOKEM, Prof. Dr.

ORCID: 0000-0001-9140-2846

Bu çalışma 19-21 Eylül 2018 tarihleri arasında Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi- İzmir'de düzenlenen "1. Uluslararası 3. Ulusal Hemşirelik Tarihi Kongresi"nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Öz

Amaç: Bu araştırmanın amacı, ülkemizde hemşirelik okullarında hemşirelik tarihi dersinin ulusal standardizasyonunu sağlamaya yardımcı olabilecek ulusal bir çalışmanın ön çalışmasını yapabilmektir. Bu bağlamda da çalışmada hemşirelik bölümü birinci sınıf öğrencilerinin hemşirelik tarihi eğitimine ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Gereç ve Yöntem: Araştırma nitel araştırmalardan fenomenolojik araştırma yöntemi kullanılmış olup, odak grup görüşmesi yapılmıştır. Araştırma evrenini, bir üniversitenin hemşirelik bölümü birinci sınıfında öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan benzeşik (homojen) örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiş 7 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmanın gerçekleştirilmesi için gerekli izinler alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında "Öğrenci Tanıtım Formu" ve "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin 4'ü kız, 3'ü erkektir ve yaş ortalaması 19,42±1,65 yıldır. Araştırma verilerinin içerik analizi sonucunda mevcut hemşirelik tarihi öğretimine ilişkin "Mesleki Kimlik Gelişimine Katkı", "Eğitim-Öğretim Süresi", "Eğitimin İçeriği", "Eğitim-Öğretim Yöntemi" olmak üzere 4 tema belirlenmiştir. Bu temalarla bağlantılı olarak da 9 tane alt tema belirlenmiştir.

Sonuç: Bu çalışma sonuçlarının hemşirelik eğitiminde hemşirelik tarihi eğitiminin ulusal boyutta başka çalışma sonuçlarının şekillendirilmesinde bir dayanak olacağı inancındayız.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, tarih, eğitim, fenomenolojik çalışma.

Abstract

Objective: The aim of this research is to be able to carry out a pilot study of a national study which can help to ensure national standardization of nursing history course in nursing schools in our country. In this context, the opinions of the first year students of the nursing department about the education of nursing history were examined in the research.

Material and Method: The research was carried out by qualitative research using phenomenological research method, focus group research design. The research population consisted of students who were studying in the first year of the nursing department of a university. The sample of the study consisted of students who were determined using the homogeneous sampling method from the students who agreed to participate in the research. Permission has been obtained for the realization of the study. "Student Description Form" and "Semi-structured Interview Form" were used to collect research data.

Results: Among the students included in the scope of the research, 4 are female, 3 are male and 19.42±1.65 year age average. As a result of the content analysis of the research data, 4 themes were defined as "Contribution to Professional Identity Development", "Duration of Education", "Content of the Education", "Teaching Method" of current nursing history course. Nine sub-themes have been identified in connection with these themes.

Conclusion: The results of this study suggest that nursing education education in nursing education will be a basis for shaping other study results at national level.

Keywords: Nursing, history, education, phenomenological study.

1. Giriş

Hemşirelik insan gereksinimlerinden ve bakım ihtiyaçlarından doğmuş ve başlangıcı, insanın varoluşuna kadar uzanan ve bir toplum hizmeti olarak uzun yıllar varlığını korumuş bir meslektir. İnsanın temel haklarından biri olan sağlık hizmetlerinin niteliği, ilgili hizmeti verecek hemşire ve diğer sağlık profesyonellerinin iyi yetiştirilmesine bağlıdır. Bu bağlamda, profesyonel kimliği taşıyabilen bir hemşire olmanın mesleğin bilimsel bilgi birikimine sahip olmanın yanı sıra bu mesleğin temelini oluşturan hemşirelik tarihi, hemşirelik disipline yönelik tarihte meydana gelen gelişmelerin yansıdığı süreci de bilmek ve anlamak gerekmektedir. Çünkü ilgili gelişmeleri bilmek hemşireliğin yarınını planlamak için esastır (1-3).

Tüm bu bilgiler ışığında; hemşirelik tarihinin objektif olarak ele alınması, tarihsel süreçte meydana gelen önemli gelişmelerin aktarılması, hemşirelik eğitimi ve hemşirelik uygulamalarının tarihsel dizisinin hemşirelik öğrencilerine meslek eğitimleri sırasında öğretilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Hemşirelik mesleğinin ortaçağa dayanan geçmişinin "bilim" ve "sanat" yönleri ışığında hemşirelik öğrencilerine sunumu mesleki farkındalık düzeylerinin gelişimi için oldukça önemlidir. Yanı sıra, mesleğin zor günlerinin de ilgili eğitimle ele alınış hemşirelik öğrencilerinin zamana tanıklık yapabilmelerine, tarih aracılığı ile yaşanan deneyimlerin zaman içerisinde paylaşımına, mücadelelerin başarıya ulaşabileceğini fark etmelerini de sağlamaktadır. Hemşirelik tarihi eğitiminin hemşirelik öğrencilerine sağladığı bir diğer kazanım ise eleştirel düşünme becerilerini geliştirip, güçlü bir mesleki kimliğin alt yapısını hazırlamasıdır (4-6).

Hemşirelik tarihi bilgisinin hemşirelik öğrencilerinde birçok önemli özelliği desteklediğini gösteren uluslararası çalışmalar mevcuttur. Skovholt (7) hemşirelik tarihi bilgisinin, hemşirelerin öz yeterliliklerinin gelişimi ile güçlü bir mesleki kimlik geliştirmeye yardımcı olacağını bildirmektedir. Lewenson (8) hemşirelik tarihini anlamanın, hemşirelik alanındaki güncel konuları anlamaya ve hemşirelik mesleğinin gelecekteki eğilimlerini öngörmeye yardımcı olabileceğini belirtmiştir. D'Antonio (9) ise tarihin, karmaşık klinik kararlar veren ekip liderleri olarak hemşirelerin gereksinim duyduğu eleştirel düşünme ve sorgulamayı geliştirebileceğine işaret etmektedir.

Tüm bunlardan yola çıkarak hemşirelik tarihi eğitime ilişkin araştırmaların yapılması ve bu doğrultuda yenilikçi öğretim yöntemlerinin geliştirilmesinin önemi ortaya konmaktadır. Literatür incelendiğinde ilgili konuya ilişkin sayısı oldukça az araştırma bulgularına rastlanmıştır. Tüm Dünya'da hemşirelik eğitimi veren kurumların hemşirelik tarihi öğretimlerinde içeriklerinin ortak müfredata, uluslararası ölçütlere dayanmadığı da bilinmektedir (6,7). Dünyada ve ülkemizde hemşirelik tarihi eğitimi lisans müfredat programlarında yer almaktadır. Ancak genel olarak ayrı bir ders başlığı altında değil, hemşireliğe ait temel kavramların incelendiği deontoloji/hemşireliğe giriş ders başlıkları altında okutulmaktadır. Ülkemizde ve dünyadaki bu durum kendi üniversitemizin lisans eğitiminde de geçerlidir. Hemşirelik tarihi eğitimi, altı saatlik bir konu olarak geçmişten günümüze eğitim, meslekleşme süreçleri, hemşire liderler gibi temel konuların ele alındığı hemşireliğe giriş dersi altında verilmektedir. Bu bağlamda hemşirelik lisans eğitiminde verilen hemşirelik tarihi

öğretiminin eleştirel bir gözle analiz edilmesi ve de sonuçlar doğrultusunda yeni yaklaşımlara temel oluşturması oldukça anlamlıdır. Bu bağlamda, bu çalışma hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin hemşirelik tarihi eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemek amacı ile gerçekleştirilmiştir.

2. Gereç ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Tipi

Araştırma, hemşirelik bölümü birinci sınıf öğrencilerinin hemşirelik tarihi eğitimine ilişkin görüşleri incelenmesi amacı ile nitel araştırmalardan fenomenolojik (olgubilim) araştırma deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardan oluşmaktadır. Bu araştırma deseninde veri toplama aracı olarak genellikle görüşme tekniği kullanılmaktadır (10).

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini, Türkiye'nin batısında yer alan bir üniversitenin 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında Hemşirelik Bölümü lisans programında birinci sınıf öğrencisi olarak kayıtlı olan 187 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Evreni oluşturan hemşirelik öğrencileri hemşirelik tarihi ilgili konuların eğitimini, yalnızca güz döneminde hemşireliğe ilişkin temel kavramların aktarıldığı bir ders kapsamında 6 saatlik teorik olarak almaktadır.

Araştırmanın örnekleme ise, araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan benzeşik (homojen) örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Bu örnekleme yöntemi, evrenden araştırmanın problemi ile ilgili olarak benzeşik bir alt grubun oluşturulması esasına dayanmaktadır. Buradaki amaç, küçük, benzeşik bir örneklem oluşturma yoluyla belirgin bir alt-grubu tanımlamaktır. Bu tür grup görüşmelerinde optimum sayı olan 6-8 kişiden oluşturulacak gruplarda, açık uçlu sorulara dayanan görüşmeler yapılabilmektedir (11, 12). Bu bağlamda, araştırmanın amacı açıklanarak konu hakkında görüş sunmayı ve ses kayıt cihazının kullanılmasını kabul eden, hemşirelik tarihi ilgili konuların eğitimini bir ders kapsamında alan ve gönüllü olan toplam 7 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

2.3. Veri Toplama Tekniği ve Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında "Öğrenci Tanıtım Formu" ve "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır. Öğrenci Tanıtım Formu "yaş, cinsiyet, mezun olunan lise türü ve hemşirelik bölümü öğrencisi olmanın sizdeki anlamı nedir?" olmak üzere üç kapalı, bir açık uçlu sorudan oluşmuştur. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu araştırma konunun sınırları doğrultusunda 12 soruyu içermiştir (Tablo 1). İlgili sorular "Odak Grubu Araştırmaları Deseni" ışığında gönüllülere sorulmuştur. Odak grup görüşmeleri, grup psikolojisi ve grup yönetme konusunda bilgi ve beceri sahibi olan araştırmacılar tarafından yürütülmüştür. Odak gruptaki öğrenci hemşireler ile ön görüşme yapılarak, ders yoğunluğunun en az olduğu gün ve saatlerde odak grup görüşmeleri yürütülmüştür. Yarı yapılandırılmış nitelikte ortalama 60-90 dakikalık olmak üzere toplam 3 oturum yapılmıştır. İlgili görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Soruları

1. Hemşirelik öğrencilerinin diğer öğrencilerden taşıdığı misyon-vizyon açısından farklılıklar var mıdır? Bu farklılıklar nasıl bir anlam katar?
2. Üniversiteye düşünsel alt yapı ile ne katabilirsiniz?
3. Hemşirelik eğitiminizde hemşirelik tarihine odaklanan bir dersiniz var mı? Lütfen bu ders kapsamında hemşirelik tarihinin nasıl öğretildiğini yorumlayın (içerikler, öğrenme stratejileri, değerlendirme ve ölçme). Lütfen bunu kimin öğrettiğine ve içeriğine dair yorum yapın (örneğin geçmiş başarıları, ilgi alanı ve uzmanlık alanı).
4. Sizce hemşirelik eğitiminde hemşirelik tarihinin öğretimi nasıl olmalıdır?
5. Hemşirelik tarihi eğitimi kapsamında öğrenci aktif olmalı mıdır?
6. Hemşirelik tarihi dersinin değerlendirilmesi nasıl olmalıdır?
7. Çağdaş hemşirelik eğitiminin hemşirelik tarihi ile ilişkili olduğunu düşünüyor musunuz? (Fakülte içindeki tarih hakkındaki konuşmalar, öğretim üyeleri, öğrenci geri bildirimleri, engeller ve değerler)
8. Hemşirelik tarihi hakkında mezuniyetten önce neleri bilmek istersiniz/ beklentileriniz nelerdir? (fakülteden ve öğrenci bakış açısından)
9. Bu öğretmeyi daha kolay/ daha etkili kılan şey nedir?
10. Ekibimiz tarih öğretim kaynaklarının geliştirilmesi gerektiğini düşünüyor. Lütfen bu fikre yorum yapın (geliştirme yöntemleri, sözel tarihlerin toplanması, derlenmesi, gelişim biçimleri).
11. Sizce çağdaş hemşirelikte, tarihin etkisi olmuş mudur?
12. Sizce çağdaş hemşireliği tarihte meydana gelen hangi olaylar etkilemiştir?

2.3.1. Odak Grup Görüşmesinin Planlanması ve Gerçekleştirilmesi

Odak grup görüşmeleri konuya ilişkin eğitimi olan bir moderatör ve raportör eşliğinde gerçekleştirilmiştir. İlgili görüşmelerin hazırlıkları ve gerçekleştirilmesi süreci 4 aşamayı içermiştir.

1. Aşama: Araştırmacılar tarafından belirlenen konunun sınırları çizilmiştir. Konunun alt başlıkları önemlilik düzeyine göre belirlenmiştir.

2. Aşama: Araştırmaya katılacak kişilerin ortak özellikleri, görüşmede kullanılacak ana başlıklar ve sorulacak sorular belirlenmiştir. Bu doğrultuda belirlenen sorunlar "Açılış", "Tanıtma Soruları", "Geçiş Soruları", "Anahtar Sorular", "Araştırma Soruları", "Kapanış Sorusu", "Final Sorusu" şeklinde gruplandırılmıştır. Bu aşamada yer alan araştırma soruları, katılımcıların yanıtları doğrultusunda her bir görüşmede detaylandırılarak tekrarlanmıştır. Araştırma soruları Tablo 1'de sunulmuştur.

3. Aşama: Odak grup görüşmesinin yeri ve zamanı belirlenmiştir. Görüşmelerin gerçekleştirileceği fiziki alan müdahalenin olmayacağı, dış uyarlardan uzak ve gönüllülerin kendilerini rahat hissedeceği bir ortam ışığında olarak belirlenmiştir.

4. Aşama: Görüşmeler her oturumun sonunda özetlenip, raporlaştırılmıştır. Sonrasında ise ilgili teknikler ile verilerin analizi yapılmıştır (10).

2.4. Verilerin Değerlendirilmesi

Katılımcılar ile görüşmeler bittikten sonra ses kayıtlarının ham dökümleri bilgisayara aktarılmış, ses kayıtları dinlenip, veriler Microsoft Word belgesi haline getirilmiştir. Tekrar tekrar ses kayıtları dinlenerek, yazılı belgeler kontrol edilmiştir. Görüşme kayıtlarının yazıya geçirilme işlemi veri kaybını önlemek amacıyla, araştırmacının kendisi tarafından bizzat yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde Colaizzi'nin içerik analiz methodu kullanılarak, nitel analiz programı olan MAXQDA 2018'den faydalanılmıştır (13) (Tablo 2). MAXQDA kullanılarak kodlamalar üzerinde çalışılmış ve bir kod listesi oluşturulmuştur. Daha sonra bu kodları belirli kategoriler

altında açıklayabilen temalar bulunmuştur. Tematik kodlamada, ortaya çıkan kodların benzerlik ve farklılıkları belirlenerek birbiriyle ilişkili olan kodları bir araya getirecek türden temalar belirlenmiştir.

Tablo 2. Colaizzi'nin Fenomenolojik Veri Analizindeki Adımlar

1. Tutanağı kaydetme
2. Açıklamaların anlamını ortaya çıkartma
3. Anlamaları kesin ve açık bir şekilde ifade etme
4. Açıklanmış anlamların tema kümeleri halinde düzenleme
5. Ayrıntılı tanımlama
6. Olgunun temel yapısını açıklama
7. Olgunun temel yapısı formüle etmeden oluşmaktadır

Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliğini artırmak için iç geçerliliği (inandırıcılığı), dış geçerliliği (aktarılabirliği), iç geçerliliği (tutarlılığı) ve dış güvenilirliği (teyit edilebilirliği) incelenmiştir. Bu çalışmanın iç geçerliliğini arttırmak için bireysel görüşme formu geliştirilirken ilgili literatür incelenmiştir ve kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. İçerik analizinde temalar ve temaları oluşturan alt temaların kendi aralarındaki ilişkisi ve her bir temanın diğerleriyle ilişkisi kontrol edilerek bütünlük sağlanmıştır. Ayrıca bu aşamada bir uzman görüşüne başvurulmuştur. Görüşme verilerinden iki katılımcıya ait olan metinler rastgele seçilerek bu konuda uzman kişiye verilerek uzman teyit sağlanarak görüşme süresince toplanan verilerin gerçek durumu yansıtması sağlanmıştır. Aynı zamanda birinci sınıf hemşirelik öğrencileri ile elde edilen bulguların tamamı yorum yapılmadan doğrudan verilmiştir. Araştırmanın dış geçerliliğini saptamak için araştırma süreci ve bu süreçte yapılanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve süreci, verilerin çözümlenmesi ve analitik genelleme yöntemiyle literatürde yapılmış konu ile ilgili araştırmalardan yapılan karşılaştırmalarla konunun yorumlanması ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır. Teyit edilebilirliği arttırmak için ise araştırmacının tüm veri toplama araçlarını, ham verilerini, analiz aşamasında yaptığı kodlamaları ve rapora temel oluşturan algıları, notları, yazıları ve çıkarımları uzman incelemesine sunarak teyit incelemesi yaptırılmıştır (14-17).

2.5. Araştırmanın Etiği

Araştırmanın yapılabilmesi, verilerin toplanabilmesi için İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Tarih: 26.09.2018, Sayı no:245) ve ilgili üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nden gerekli yazılı izinler alınmıştır ve Helsinki Deklerasyonu 2008 prensiplerine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca araştırmanın örneklemini oluşturan gönüllüler ile görüşülmüş, araştırmanın amacı, araştırmadan sağlanacak yararlılıklar konusunda açıklamalar yapılarak katılıp katılmama konusunda hiçbir baskı yapılmadan gönüllü katılım olmasına özen gösterilerek sözlü onamları alınmıştır.

3. Bulgular

Araştırma kapsamına alınan hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin yaş ortalaması $19,42 \pm 1,65$ yıl'dır. Öğrenciler hemşirelik tarihine ilişkin öğrenciliklerinin ilk yılında ve yalnızca güz döneminde hemşireliğe ilişkin temel kavramların aktarıldığı bir ders kapsamında 6 saatlik teorik eğitim ışığında bilgi almıştır (Tablo 3). Öğrenciler

bu ders kapsamında ele alınan hemşirelik tarihi eğitiminin yanı sıra hemşirelik tarihi başlığı altında zorunlu bir ders kapsamında daha kapsamlı bir şekilde bu konuların ele alınması gerekliliğine dikkat çekmiştir. Aynı zamanda bu dersin etkinliğinin değerlendirilmesinde ise yazılı sınavların yerine daha çok uygulamalı yani rol play, canlandırma, senaryolaştırma gibi değerlendirme yollarına başvurulması gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Mezun olduğu okul	Konu ile ilişkili ders alma durumu
*K1	K	20	Anadolu Lisesi	√
K2	E	19	Anadolu Lisesi	√
K3	K	21	Anadolu Lisesi	√
K4	K	19	Anadolu Lisesi	√
K5	E	19	Anadolu Lisesi	√
K6	E	19	Anadolu Lisesi	√
K7	K	19	Anadolu Lisesi	√

*K: Katılımcı

Hemşirelik tarihi eğitimine ilişkin görüşler ile ilgili sorulara geçmeden önce hemşirelik öğrencilerinin genel olarak bir üniversitede hemşirelik bölümü öğrencisi olmanın ne anlama geldiği öğrenilmek istenmiştir. Öğrencilerin bu durum hakkındaki düşüncelerinin hemşirelik tarihi eğitimine ilişkin görüşlerinin etkileyebileceği düşünülmüştür. Öğrenciler bu soruya ilişkin yanıtlarında hemşirelik öğrencisi olmanın bir ayrıcalık ve insana dokunmanın çok değerli olduğunu dile getirmişlerdir. Hemşirelik bölümündeki öğrenciler mesleki gelişimlerinin farkında olmalarının yine bu dersin okutulması ile bağlantılı olduğuna vurgu yapmışlardır. Bu sayede öğrenciler, bilinçli hemşirelerin yetişmesi ile üniversitenin de ilgili bölümdeki statüsünün artmasına olanak tanyacağı düşüncesindedirler.

Odak grup görüşmeleri sonucunda gönüllülerin ortaya çıkan ifadelerinin içerik analizi doğrultusunda sonuçlar 4 tema ve 9 alt tema altında toplanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Görüşme Sonucu Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik Tarihi Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Tema ve Alt Temaları

Tema	Alt Tema
	Mesleğe Bağlılık
Mesleki Kimlik Geliştirmeye Etkisi	Bütüncül Yaklaşımın Benimsenmesi
	Yenilikçi Yaklaşım
Eğitim-Öğretim Süresi	Ders Saati
	Başlama Yılı
Eğitim İçeriği	Gelişimsel Dönemler ve Dönüm Noktaları
	Felsefi İçerik
Eğitim-Öğretim Yöntemi	İnteraktif-Vaka Örnekleri
	Rol Play-İçerik Zenginleştirme

3.1. Tema 1. Mesleki Kimlik Gelişimine Katkı

Gönüllülerin çoğu hemşirelik tarihi dersinin mesleki kimlik gelişimine katkısı hakkındaki düşüncelerini ifade etmişlerdir. Genel olarak da hemşirelik tarihi eğitiminin mesleğe bağlılıklarını geliştirdiğini, bütüncül ve yenilikçi bakış açısı kazandırdığını belirtmişlerdir. Katılımcıların,

"Mesleki Kimlik Gelişimine Katkı" temasının alt temalarına ilişkin görüşleri incelendiğinde; "Mesleğe Bağlılık" alt temasına 7 katılımcıdan 3'ü (3/7) benzer görüş sunmuştur. "Bütüncül Yaklaşımın Benimsenmesi" alt temasında 3/7 katılımcının, "Yenilikçi Yaklaşım" alt temasında ise 2/7 katılımcının benzer görüşte olduğu tespit edilmiştir.

3.1.1. Alt Tema 1. Mesleğe Bağlılık

"Bir insanın mesleğinin tarihini bilmesi mesleğin içselleştirilmesine ve mesleğe ait farkındalığın geliştirilmesine büyük katkı sağlar." (K5).

"Eğitimimize mesleğimizin tarihi yolculuğunu öğrenerek başlamak mesleğimizi özümsememize önemli katkılar sağlar." (K6).

"Hemşirelik tarihini öğrenmek ile gelişen mesleki duyarlılık mesleğe daha sıkı sarılmamıza ve onu daha çok sevmemize yardımcı olacağını düşünüyorum." (K1).

3.1.2. Alt Tema 2. Bütüncül Yaklaşımın Benimsenmesi

"Mesleğin başlangıcından itibaren bireylerin bütüncül ele alınması gerektiği üzerine önemli vurgular yapılmıştır." (K2).

"Geçmişte hemşirelik uygulamaları ile ilgili neler yapıldığını öğrenmek mesleğin gelecekteki ilerlemeleri için yol gösterici olup bireylerin bütüncül yaklaşımla bakılmasını sağlar." (K3).

"Bence mesleğimizin tarihini bilmemiz gerekiyor, çünkü geçmiş bilmeden tamamen hastaya bütüncül yaklaşmamızın bence imkânı yok." (K4).

3.1.3. Alt Tema 3. Yenilikçi Yaklaşım

"Geçmişini bilmeyen bir insan geleceğine yön veremez. Ben bu düşünceye saygı duyduğum için en azından geçmişte neler olduğunu neler yapıldığını nasıl geliştiğini bilmem ve bundan sonra benim arkasından gelecekte neler yapabilirim diye düşünmem gerekir diye düşünüyorum." (K4).

"İlk önce geçmiş öğrenmemiz gerekiyor ondan sonra şu anda neler yapabileceğimize bakmamız gerekiyor ve daha sonra gelecekte neler yapılacak onu hesaplamamız gerekiyor. O yüzden Hemşirelik tarihi başlı başına bir ders olmalı." (K7).

3.2. Tema 2. Eğitim-Öğretim Süresi

Gönüllüler sıklıkla hemşirelik tarihi eğitiminde ders süresinin ve eğitime başlangıç yılının üzerinde durulması ve bu konuda düzenlemelere ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların, "Eğitim-Öğretim Süresi" temasının alt temalarına ilişkin görüşleri incelendiğinde; "Ders Süresi" alt temasında 2/7 katılımcının, "Başlangıç Yılı" alt temasında 4/7 katılımcının benzer görüşte olduğu tespit edilmiştir.

3.2.1. Alt Tema 1. Ders Süresi

"Hemşirelik tarihi dersinin bir döneme sıkıştırılmasından bu dersin iki dönemi de kapsayacak şekilde yapılması ve iyice özümsemesi sağlanabilir bence diye düşünüyorum." (K1).

"Başka bir ders içerisinde birkaç saat içinde gördük ve bitti. Ama eminim bir dönemi veya bir seneyi aşkın anlatılabilecek tarih var." (K4).

3.2.2. Alt Tema 2. Başlangıç Yılı

"Mesleği öğrenme adına ben birinci sınıfta alınması gerektiğini düşünüyorum." (K2).

"Hiçbir şey bilmeden başladığımız meslek eğitiminde tarih konusunda bir bilgim olsa mesleğin geçmişini öğrenmek etkili olur diye düşünüyorum. O yüzden bence birinci sınıfta verilmeli ve gayet güzel olacağını düşünüyorum." (K4).

"Bence bu ders son sınıfta verilmeli. Birinci sınıfta verilen bilgiler dördüncü sınıfa aktarılabilirse ne mutlu ama ben şu an da unuttum." (K7).

"Bence böyle bir ders verilecekse onun birinci sınıfta verilmemesi lazım. İleriki sınıflarda verilir biraz daha meslek bilinci kavramışken bu dersi alıp daha da mesleğimize sarılmamız gerekiyor bence." (K6).

3.3. Tema 3. Eğitimin İçeriği

Gönüllülerin tamamı çoğu tarih eğitiminin içeriği ile ilgili görüşlerini dile getirirken mesleğin gelişim dönemlerini ve bu doğrultuda mesleğin felsefi gelişimlerinin liderler ışığında aktarılmasını dile getirmiştir. Öğrencilerin, "Eğitimin içeriği" temasının alt temalarına ilişkin görüşleri incelendiğinde; "Gelişimsel Dönemler ve Dönüm Noktaları" alt temasında 3/7 katılımcının, "Felsefi İçerik" alt temasında 3/7 katılımcının benzer görüşte olduğu tespit edilmiştir.

3.3.1. Alt Tema 1. Gelişimsel Dönemler ve Dönüm Noktaları

"Hemşireliğe giriş dersi içerisinde anlatılan tarih bölümü ile hemşirelik şudur, şu tarihte açılmıştır, işte hemşirelik kanunları hakkında kapsamlı bilgi öğrendiğimizi düşünüyorum." (K4).

"Kullanılan araçların tarihsel gelişimi mesela ilk enjektörler nasıldı şimdi nasıl onlar daha yararımıza olur diye düşünüyorum." (K5).

"Savaşlardan ve hastalıklar bu hastalıkların yol açtığı durumlar ders içeriğinde daha detaylı anlatılabileceğini düşünüyorum." (K3).

3.3.2. Alt Tema 2. Felsefi İçerik

"Bence kurum ve kuruluşların tarihleri yerine felsefi görüşler benimsenip ona göre ilerlemek daha mantıklı olur." (K3).

"Bütün felsefelerin; Dünyada kök salmış olan hemşirelerin ve hemşire felsefecilerin hepsinin adının anılmasını isterim tabi ki Florence Nightingale olmak üzere başta onun yaptığı yenilikler ve gerçeklikler dahil edilerek." (K4).

"Benim naçizane fikrim felsefede işin içinde olması gerektiği konusunda. Örneğin ben Orem'in felsefelerini daha üst düzeyde tutuyorum." (K7).

3.4. Tema 4. Eğitim-Öğretim Yöntemi

Gönüllülerin çoğunluğu hemşirelik tarihi öğretiminin interaktif eğitim temelinde ve bu doğrultudaki öğretim yöntemlerinin kullanımı ile gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin, "Eğitim-Öğretim Yöntemi" temasının alt temalarına ilişkin görüşleri incelendiğinde; "Rol Play- İçerik Zenginleştirme" alt temasında 3/7 katılımcının, "Rol Play- İçerik Zenginleştirme" alt temasında 3/7 katılımcının benzer görüşte olduğu tespit edilmiştir.

3.4.1. Alt Tema 1. Rol Play- İçerik Zenginleştirme

"Mesela daha etkili nasıl ders işlenebilir desem canlandırılarak anlatılırsa ve görsel olarak materyaller kullanılarak anlatılırsa daha etkili olabileceğini düşünüyorum." (K1).

"Öncelikle anlatılacak konu ya da olaylar ile ilgili bilgi verilip daha sonra şu olmuştur, şu olay sonucu bu gelişmiştir, şeklinde değil de o dersi sevmek için bence rol play yapılması çok güzel olur. Yoksa moda mod gidince sevileceğini düşünmüyorum." (K3).

"Rol play olarak anlatılsa bütün sınıfın anlayacağını düşünüyorum. İlk önce sınıf bazında illaki bir utangaçlık olacak, yapmak istemiyorum, nasıl olacak diye düşünceler olacaktır. Ancak birkaç grup yaptıktan sonra sınıfta etkinliğini sürdürecektir ve daha bütüncül olarak bir sınıf etkinliği gözlenecek diye düşünüyorum." (K4).

3.4.2. Alt Tema 2. İnteraktif Eğitim ve Vaka Örnekleri

"Anlatıcı kişilerin değil de öğrencilerin daha aktif olması ve interaktif bir şekilde dersin yürütülmesi gerektiğine katılıyorum." (K1).

"Hoca ile birlikte interaktif ders işleme bence gayet güzel olduğunu düşünüyorum." (K2).

"Örneğin vaka üzerinden gidersek akılda daha kalıcı olur. Teorik bilgi daha gelip geçici oluyor. Ama vaka üzerinden gidersek daha kolay anlaşılır olur." (K5).

4. Tartışma

Bu fenomenolojik çalışmanın amacı, hemşirelik bölümü birinci sınıf öğrencilerinin hemşirelik tarihi eğitimine ilişkin görüşleri incelenmektedir. Öğrencilerin mevcut hemşirelik tarihi öğretimine ilişkin algılarını, deneyimlerini, mesleki bağlılıklarına olan etkisini temelinde çalışma kavramsallaştırılmıştır. Bu çalışmanın sonuçları, hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin hemşirelik tarihi öğretimine ilişkin deneyimlerini ortaya koymaktadır. Literatür incelendiğinde; ilgili konuya ilişkin çalışmaların çok sınırlı olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar neticesinde de; ilgili öğretimin öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerini geliştirdiği, mesleğe bağlılıklarını pekiştirdiği, geleceklere yön vermelerine yönelik bir öngörü oluşturduğu ortaya konmuştur (4-7). Araştırmamız sonuçları da öğrencilerin hemşirelik tarihine ilişkin edindikleri bilgiler ışığında hemşirelik mesleğine ilişkin yenilikçi bir düşünce süreci içerisine girdiklerini ve mesleki bağlılıklarının geliştiğini ortaya koymaktadır. Hemşirelerin girişimlerinde kullandıkları materyallerin zamanla değişim ve gelişiminin de teknolojik gelişmelerinin tarihsel boyutunda ele alınmasının önemi de tarih eğitiminde vurgulanmaktadır (18). Nitekim çalışmamız kapsamında yer alan öğrencilerden enjektörün dahi gelişim sürecinin kronolojik olarak aktarılmasının önemine değinilmiştir.

Hemşirelik tarihi eğitiminde müfredat oluşumunda mesleğe ilişkin güçlü argümanlar olsa da, son zamanlarda kanıta dayalı öğretim materyallerinin önemine dikkat edilmiştir (19,20). Bu bağlamda da eğitimin tarih araştırmalarına odaklanması ve tarihe tanıklık yapmış meslektaşlarının yaşam deneyimlerinin paylaşılması da önerilmektedir (21). Çalışmamızda da öğrenciler hemşirelik tarihinin aktarımının mesleğin geçmişine ait yaşanmışlıklarına odaklanmasına vurgu yapmışlardır. Yani sıra, hemşirelik tarihi eğitiminin bilgi, uygulama, refleksin ekseninde bir yol haritası belirlenip, yapıcı

teknikler ile öğretiminin anlamlılığına vurgu yapılmıştır (21, 22). Araştırmamızda öğrenciler dersin rol-play, vaka sunumu gibi öğretim yöntemleri ile desteklenmesine vurgu yapmışlardır.

Dünyada ve Türkiye’de, hemşirelik tarihi eğitiminin lisans eğitim müfredatlarında yer alışı incelendiğinde genel olarak hemşireliğe ilişkin kavramlar çatısı temelinde oluşturulmuş ders/dersler kapsamında belirli ve sınırlı sayıda verilen teorik ders saati ile sınırlı olduğu görülmüştür. Araştırmamızda öğrencilerin çoğunluğu hemşirelik tarihinin ayrı bir ders olması gerektiğini ve hatta yıllık bir planlama içerisinde müfredatlarda yer alması gerektiğine vurgu yapmıştır. Esas olan hemşirelik öğrencilerinde mesleki gücü kazandırmak ise hemşirelik tarihi eğitimi yansıtıcı uygulamalar ile öğrencilerin hazır bulunuşlarını sağlayarak, hemşirelik tarihi eğitimine hazırlamak ve bunu tüm lisans eğitimlerine vakalar, kanıtlar, politikalar ve etik düzleminde yaymak gereklidir.

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırmamızın sonuçları doğrultusunda hemşirelik öğrencileri mesleki kimliklerini ve bağlılıklarını geliştirmede hemşirelik tarihi eğitiminin önemine vurgu yapmışlardır. Ancak, mevcut durumda sunulan eğitimi içerik, ders saati, kullanılan öğretim yöntemleri açısından yetersiz bulmuşlardır. Yanı sıra, öğrenciler dersin eğitimine ilişkin bu başlıklarda yenilikçi fikirler bildirmişler. Öğrencilerin meslek tarihlerine vakıf olmaya ilişkin heyecan duydukları söylenebilir. Tüm bunlar neticesinde; konuya ilişkin yeni çalışmaların yapılmasının ve mevcut derslerde düzenlemelerin gerekliliğinin anlamlılığına inanılmaktadır. Ayrıca hemşirelik tarihi eğitiminin lisans düzeyinde zorunlu bir ders olarak, henüz mesleğe yeni başlamış ve mesleki bilincin yeni yeni kazanılmaya başlandığı birinci sınıf öğrencilerine verilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Profesyonel bir mesleğin üyesi olmaya aday öğrencilerin kendi mesleklerinin tarihini bilmesi ve ancak bu şekilde mesleki gelişim süreçlerini tamamlayarak mesleklerinin gerekliliklerini en iyi şekilde yerine getirebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmamız alana bir ışık sunarak konunun daha fazla irdelenmesine, eğitim sürecinde ortaya çıkabilecek hemşirelik tarihine ilişkin bilgi boşluklarının doldurulmasına katkı sağlayacaktır.

Bu bağlamda bu ders alanında uzman öğretim üyeleri tarafından, hemşireliğin başlangıcından itibaren geçtiği tüm dönemleri ele alan teorik bilginin çeşitli eğitim içeriğini zenginleştirici uygulama/ materyallerle anlatılması ve bu konunun daha fazla irdelenmesi önerilmektedir.

6. Alana Katkı

Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik tarihine ilişkin görüşlerinin incelemesi, öğrencilerle bu konuda birebir ilişki içinde olması ve aynı zamanda öğrencilerin konu hakkındaki algılarını ve deneyimlerini ortaya koyması nedeniyle alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi, verilerin toplanabilmesi için İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan (Tarih: 26.09.2018, Sayı no:245) ve ilgili üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi’nden gerekli yazılı izinler alınmıştır ve Helsinki Deklerasyonu 2008 prensiplerine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca araştırmanın örneklemini oluşturan gönüllüler ile görüşülmüş, araştırmanın amacı, araştırmadan sağlanacak yararlılıklar konusunda açıklamalar

yapılarak katılıp katılmama konusunda hiçbir baskı yapılmadan gönüllü katılım olmasına özen gösterilerek sözlü onamları alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma örneklemini bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü’nde hemşirelik tarihi ilgili konuların eğitimini bir ders kapsamında alan birinci sınıf hemşirelik öğrencileri sınırlıdır.

Çıkar Çatışması

Bu makalede herhangi bir nakdi/ayni yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

Yazarlık Katkısı

Fikir/Kavram: EAP, NE; **Tasarım:** EAP, NE; **Denetleme:** EAP, NE; **Kaynak ve Fon Sağlama:** EAP, DY; **Malzemeler:** Yok; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** EAP, DY, MK; **Analiz/Yorum:** EAP, DY, MK; **Literatür Taraması:** EAP, DY; **Makale Yazımı:** EAP, DY; **Eleştirel İnceleme:** EAP, NE, YT.

Kaynaklar

1. Bayık A. Ülkemizde hemşirelik eğitiminin gelişimi ve öğretime ilişkin sorunlar. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 1991;7(3):29-40.
2. Ergöl Ş. Türkiye’de yükseköğretimde hemşirelik eğitimi. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi. 2011;1(3):152-5.
3. Gören ŞY, Yalın NY. Hemşirelik tarihinde bir öncü “Safiye Hüseyin Elbi”. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi. 2016;6(2):38-45.
4. Nelson S. The fork in the road: nursing history versus the history of nursing?. Nursing History Review. 2002;10(1):175-88.
5. Roberts SJ. Oppressed group behaviour and nursing. In: Andrist L, Nicholas P, Wolf K. eds. History of Nursing Ideas. Jones & Bartlett; 2006. p. 383-91.
6. McAllister M, Madsen W, Godden J, Greenhill J, Reed R. Teaching nursing’s history: A national survey of Australian Schools of Nursing, 2007-2008. Nurse Education Today. 2010;30(4):370-5.
7. Skovholt TM, Trotter-Mathison M. The resilient practitioner: Burnout prevention and self-care strategies for counselors, therapists, teachers, and health professionals. 1st ed. Routledge; 2014.
8. Lewenson SB. Integrating nursing history into the curriculum. Journal of Professional Nursing. 2004;20(6):374-80.
9. D’Antonio P. History for a practice profession. Nursing Inquiry. 2006;13(4):242-8.
10. Çokluk Ö, Yılmaz K, Oğuz E. A qualitative interview method: Focus group interview. The Journal of Theoretical Educational Science (JTES). 2011; 4(1):95-107.
11. Baltacı A. A conceptual review of sampling methods and sample size problems in qualitative research. Journal of Bitlis Eren University Institute of Social Sciences. 2018;7(1):231-74.
12. Şencan H. Sosyal ve davranışsal ölçümlerde geçerlilik ve güvenilirlik. Ankara: Seçkin Matbaası; 2005. 499-559 p.
13. Bazeley P, Richards L. The NVivo qualitative project book. Sage; 2000
14. Yıldırım A, Şimşek H. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. 8th ed. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2011.
15. Gürbüz S, Şahin F. Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2014. 271 p.
16. Başkale H. Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi. 2016;9(1):23-8.

17. Muslu L, Ardahan M, Günbayı I. Tip 2 diabetes mellituslu hastaların psikososyal uyum sürecine ilişkin görüşleri: fenomenolojik bir araştırma. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2017;9(1):75-100.
18. Nelson S, Gordon S. The rhetoric of rupture: Nursing as a practice with a history?. *Nursing Outlook*. 2004;52(5):255-61.
19. Bates C. Looking closely: Material and visual approaches to the nurse's uniform. *Nursing History Review*. 2010;18(1):167-88.
20. Toman C, Thifault MC. Historical thinking and the shaping of nursing identity. *Nursing History Review*. 2012;20(1):184-204.
21. Boschma G. Community mental health nursing in Alberta, Canada: An oral history. *Nursing History Review*. 2012;20(1):103-35.
22. Smith KM, Brown A, Crookes PA. History as reflective practice: A model for integrating historical studies into nurse education. *Collegian*. 2015;22(3):341-7.